

slapt ført fra først til sidst; hvorledes det engelske Landbrug befinder sig, er bekendt; den engelske Industri trænges tilbage af den amerikanske og den tyske; i Amerika og i Tyskland gøres de fleste Opfindelser; Carnegie kunde, om han gad, sluge hele den engelske Jernindustri; de engelske Jernbaner staar, hvor de stod for tyve Aar siden, medens de amerikanske have gjort de vidunderligste Fremskridt; Oxford- og Cambridge-Universiteterne bryder iugen alvorlig udenlandsk Studerende sig mere om; det er de tyske Universiteter, der nu beherske Universitetsverdenen. Og saaledes videre. Men Englænderen, — hvad bryder han sig om alt Dette? Hans »mental inertia« er saa stor, at han slet ikke forstaar den ham omgivende Verden. »Den amerikanske Konkurrence« er for ham stadigt kun et rent forbigaaende Fænomen; de engelske Jernbaner ere stadigt i hans Øjne Verdens bedste; paa samme Maade med de engelske Universiteter og alt det Øvrige. Maaske kan han se, at der var noget Galt i den Maade, hvorpaa Boerkrigen blev indledet og ført, — men samle sig sammen til en alvorlig Hærreform kan han ikke.

Det store Ø-Rige begynder at ældes. Yngre, friske Kræfter maa træde til.

W. S. Lilly: *First Principles in Politics*. London, John Murray. 1899. (330 S.).

W. S. Lilly, Honorary Fellow of Peterhouse, Cambridge, har skrevet det ovennævnte Værk, der for en stor Del er af en temmelig abstrakt Art, og

i de Partier — ikke de bedste — hvorom dette gælder, er stærkt smittet af Germanisme. Her tales saa meget om Statens »ethiske« Natur, — uden at det dog ret lykkes Forfatteren at klargøre sin Mening. Men andre Partier af Bogen nærme sig mere den konkrete Politik og her, hvor Forfatteren mere vil interessere Læseren, viser han sig som en Discipel af W. H. Lecky. Lignende Anskuelser som de, der findes i Lecky's bekendte Bog »Democracy and Liberty« (jfr. Nationaløkonomisk Tidsskrift, XXXV, S. 249 fg.) træffes for Exempel i den Del af Lillys Bog, der handler om »the corruption of the State«, dog ogsaa i andre Partier af den.

Der er — skriver Forf. her — en stadig Fare for, at Statsmagten skal blive misbrugt i Særinteressers Tjeneste. Hvis dette sker, vil Statens sande Formaal blive forfejlet: Almenvellet vil blive forsømt; Herskerens eller den herskende Klasses Interesse bliver det Afgørende; der sker, som det kaldes, en *παρεξβασις*; Monarken forvandles til en Tyran, Aristokratiet til et Oligarki, Demokratiet til et Ochlokrati. I vor Tid er det selvfølgelig navnlig den tredje af disse tre Omdannelser, som er at befrygte. Fra de ældste Tider og lige ned til vor Tid have advarende Røster lydt, — forgæves. Ogsaa en god Demokrat som Stuart Mill betragtede »the democracy of numbers as the final form of the degeneracy of all governments«, — men Stuart Mills Politik er ikke Nutidens. — Lilly undersøger, hvorledes det misforstaaede Demokrati opstod, hvorledes det arbejder, og hvorledes det muligvis kunde rettes.

Det moderne Demokrati er et Barn af den store

franske Revolution. Dennes Førere og de Filosofer, der forberedte den, saa — som Stuart Mill saa rigtigt udtrykte det — »what was not true, not what was.« De saa, at Folkets store Masse under det gamle System havde været betragtet som Nul, og idet de »mistook reverse of wrong for right«, besluttede de, at den store Mængde nu skulde være Alt. Der udviklede sig saa et Demokrati, som Stuart Mill kalder »False Democracy«, — det Demokrati, hvor alle voxne Mandspersoner — maaske Kvinder med — betragtes som lige, politisk set, og hvor Afgørelserne træffes af Flertallet, der altid har Ret over Mindretallet, dette være sammensat af Socrates'er, hint af Ignoranter. Det er dette Demokrati, som Mill saa stærkt fordømmer, og Lilly, der ellers i det Hele ikke er nogen Tilhænger af Mills politiske Filosofi, navnlig af hans Utilitarianisme, følger ham her. Men Tiden er — forbavsende hurtigt — løbet fra Mill; den Hyldest, Nutidens Radikale endnu kunne yde ham, kommer kun fra Læberne, ikke fra Hjerterne; Mills »universal but graduated suffrage«, hvorefter der gives Intelligensen Overvægt over Ignoransen, hans stærke Hævden af det Forkastelige i hemmelig Afstemning, og hans Fordømmelse af Parlamentsmedlemmers Gagering, — alt Sligt stemmer ikke med Nutidens Smag. Falskt kalder Mill det Demokrati, hvor ikke Folket, men en Del af Folket, ikke den mest oplyste, men blot den talrigste, den fattigste, den mest uvidende, skal herske; falskt er det at lade den mest uvidende Neger gælde lige saa meget som en Socrates, en Shakespeare, en Goethe; falskt er det at Væsner, der fysisk, moralsk, intellektuelt,

ere grundforskellige, blive betragtede som lige, naar Talen er om politiske Spørgsmaals Afgørelse; falske ere Sætningerne »one man one vote«, »every man to count for one; no man for more than one«, — og i meget skarpe Ord har Mill paavist Følgerne af dette falske Demokrati; — men hans Røst lyder i Nutiden som en Røst i Ørkenen.

Tre forskellige Arter af Forsvar føres der for det Demokrati, som den sande Folkeven Stuart Mill saa stærkt fordømte: det abstrakte, det utilitaristiske, det sentimentale. Som Repræsentanter for disse tre Forsvarsmethoder anføres henholdsvis Rousseau, Bentham og Gladstone. Lilly søger at vise, at den Førstnævnte manglede Kendskab til den Verden, vi leve i, at den Anden misforstod, hvad der virkelig er til Folkets Gavn, og at den Tredjes Forsvarstaler for Demokrati blot var hul Rhetorik, og heri gav for Exempel Carlyle ham Ret. Bentham havde Uret i sin Antagelse, at Folk gennemgaaende have Evne og Vilje til i politiske Sager at kunne skønne over, hvad der tjener dem bedst, og til at udfinde, hvilke Midler der bedst føre til Maalet. Voxne Personer kunne, politisk set, være rene Børn, og om Børn indrømmes det dog sædvanligvis, at de i mange Forhold mangle Evne til at skønne over deres eget Vel og de bedste Midler til dettes Opnaaelse. Man behøver ikke at fordybe sig i mange Diskussioner om Indenrigs- eller Udenrigspolitik med en almindelig Vælger for at opdage, hvor vidt hans politiske Forstaaelse rækker; om Rækkevidden af endog de simpleste politiske Foranstaltninger har han sædvanligvis intet Begreb, tænker endog i Almindelighed aldrig

derover. Det forhindrer dog ikke en Rhetor som Gladstone — og de andre Politikere af den sentimentale Retning — i at erklære, at de stole paa Mængdens sikre Instinkt. Og dog — naar det kommer til Stykket, vilde Gladstone og hans Meningsfæller ikke altid føle sig trygge, naar Afgørelsen af deres personlige Velfærd skulde betros den Mængde, om hvilken det læres, at den ikke kan fejle. Og Folk have gode Grunde til ikke for trygt at stole paa den ufejlbare og ubestikkelige Mængdes Dom. Historien fortæller os Noget derom. Hvem foretrækker Folket: Barrabas eller Jesus? Barrabas-Politiken florerer den Dag idag.

Lilly gaar derefter over til en udførlig Skildring af de politiske Forhold i det moderne Demokratis Mønsterlande, Frankrig og de Forenede Stater, taler dog ogsaa lidt om England, og opruller for Læserne et ikke ganske tiltalende Billede. Ubarmhjertigt blotter han Fejlene, — og spørger saa om Midlerne derimod.

Det Middel, der først melder sig — naar Forudsætningen er, at den almindelige Valgret bevares uantastet — er naturligvis dette: større Folkeoplysning. Ja, den ere vi jo Alle Tilhængere af, — men, advarer Lilly, man maa ikke vente sig altfor meget af den. Da Befolkningens store Masse ifølge Forholdenes Natur væsentligst er og maa være sysselsat med strengt, legemligt Arbejde, er det ikke sandsynligt, at den vil kunne naa højt, naar Talen er om Ydelse af eller blot Vurderingen af aandeligt Arbejde. Desuden vil den større Oplysning jo aldrig kunne faa Bugt med den menneskelige Ulighed, og vi ere alt-

saa fremdeles lige vidt med Hensyn til Spørgsmaalet om, hvorledes vi skaffe det aandeligt overlegne Mindretal den Magt ved politiske Spørgsmaals Afgørelse, som Statens Vel kræver.

Et andet Middel, man har foreslaaet — ja delvis forsøgt — er obligatorisk Stemmeafgivning. Forslaget begrundes ved den Betragtning, at de Vælgere, der holde sig tilbage fra at deltage i de almindelige Valg, for en ikke ringe Del netop er Valgkredsens bedste, mest oplyste Mænd, — Folk, hvis Indflydelse paa Valgresultatet vilde være særlig ønskelig. Lilly forkaster imidlertid Forslaget, og med god Grund. Selv om Folk blot af Indifferentisme holdt sig borte fra Valgurnen, vilde det sikkert være urimeligt og ganske uhensigtsmæssigt at tvinge det suveræne Vælgerfolk til at stemme; men de Vælgere, der afholde sig fra at stemme, kunne desuden have gyldige Grunde til at forholde sig passive. Deres Passivitet kan være begrundet i en klar Pligterkendelse. En høj Grad af Samvittighedsfuldhed kan byde Folk at holde sig borte fra Handlinger, hvis Virkninger de ikke formaa at overskue. At forlange, at Vælgeren skal stemme, enten paa Kandidat A eller paa Kandidat B, skønt han maaske betragter Begges Valg som i samme Grad fordæveligt, vilde være en Krænkelse af den personlige Frihed, man dog maa indrømme Vælgere, lige saa godt som andre Mennesker.

Som tredje Middel nævner Lilly: den indirekte Valgmethode. I enkelte Tilfælde har denne velbekendte og saa ofte benyttede Valgmethode vistnok vist sig at være heldig. Men i det Store og Hele,

og særligt i Nutiden, hvor Vælgere og Valgmænd ere saa stærkt disciplinerede, tør det siges, at det indirekte Valgsystem er sunket ned til at blive et unyttigt Omsvøb.

Mere Udbytte vilde man maaske kunne vente sig af det fjerde Middel: Vælgerne vælge ikke som samlet Masse, men deles i Grupper efter deres Livsstilling, og hver Gruppe vælger Repræsentanter blandt Gruppens Medlemmer. Altsaa en Art Stænderrepræsentation. Stænderrepræsentationer har man jo tit nok forsøgt, og atter vraget. Men man kunde maaske udtænke en Nyordning, der kunde vise sig heldig. Absolut benægte Muligheden heraf kan man ikke, om man end har Lov til at være lidt skeptisk.

Som femte Middel nævnes: Referendum; Lovforandringer forelægges Folket til Vedtagelse eller Forkastelse. Dette System kendes jo i Schweiz, er heller ikke ukendt i Amerika. Schweizerfolket har forkastet adskillige af Repræsentationen vedtagne Love. I nogle Tilfælde var Forkastelsen vel heldig; om den var det i alle Tilfælde, er et andet Spørgsmaal. Institutet lægger en Dæmper paa Lovgivernes Reformiver, — men Konservatisme er selvfølgelig ikke noget ubetinget Gode. I Lande med en stærkt gennemagiteret Befolkning, der for Størstedelen findes indrulleret i stærke Partiorganisationer, med skarp Disciplin, er det ikke rimeligt, at der vil vindes videre ved Referendum-Institutet. Desuden bøder det jo slet ikke paa Grundfejlen ved det falske Demokrati: at den Uforstandiges Stemme gælder lige saa meget som den Forstandiges. I Amerika er Institutet i de senere Aar ofte blevet varmt anbefalet;

— man anfører, at Befolkningen, det ubestikkelige Folk, har tabt Tilliden til sine Repræsentanter, der ofte ere mindre ubestikkelige end Folket selv, og at Befolkningen derfor direkte, uden Repræsentanters Mellemløbet, bør kunne gøre sin Indflydelse gældende. Det er imidlertid — af de ovenanførte Grunde — ikke sandsynligt, at det tilsigtede Maal vil kunne naas ad den Vej.

Det virkelige, af Mill saa stærkt anbefalede, Middel er det sjette: »Multiple Vote»; den almindelige Valgret bevares, men gradueres: «universal but graduated suffrage». At der ved Systemets praktiske Gennemførelse vil rejse sig Tvivlsspørgsmaal med Hensyn til Gradationens Maade og Omfang, er selvindlysende; men Principet — at Borgernes Indflydelse paa Statsstyrelsen afmaales og afpasses efter deres Kvalifikationer — synes uangribeligt. I Belgien bragtes Principet som bekendt for faa Aar siden i Anvendelse under denne Form: Valgret (1 Stemme) til Repræsentanternes Hus have alle uberygtede Borgere, der have fyldt 25 Aar; dobbelt Valgret (2 Stemmer) have gifte Borgere, som betale mindst 5 Francs i personlig Skat og ere mindst 35 Aar gamle, samt Borgere, der eje Grundejendom til en Værdi af mindst 2000 Fr., eller have en aarlig Renteindtægt af mindst 100 Fr., og ere mindst 25 Aar gamle; tredobbelt Valgret (3 Stemmer) have akademisk dannede Borgere, og de, der beklæde eller have beklædt højere Embeder eller Stillinger, der forudsætte en højere Dannelse; de skulle være mindst 25 Aar gamle. Det er jo let nok at kritisere dette System, og man har jo ofte nok fremsat andre,

mere radikale og maaske mere rationelle Forslag (f. Ex. Professor Lorimer i hans »Constitutionalism of the Future«, hvorefter enkelte Personer skulle kunne afgive indtil 25 Stemmer); men selv om det belgiske System er noget svagt, har det dog i sig optaget rigtige Momenter.

Som syvende Middel anbefaler Lilly Organisationen af et stærkt Overhus. Flerstemme-Systemet er rigtigt nok, men ikke tilstrækkeligt; et Supplement er nødvendigt, og Supplementet er: et stærkt Overhus. At Bevægelsen for Tiden ikke gaar i Retning af at styrke, men tværtimod af at svække Overhusene, ved han selvfølgelig. Men han trøster sig: den sociale Strøm løber ikke i lige Linje. Tværtimod, som skrevet staar: »inest in humanis rebus quidam circulus«.

Gaston Deschamps: *Le Malaise de la Démocratie*. Armand Colin & Cie. Paris 1899. (363 S.).

Læsere af Lillys og Leckys Værker kunne tage Deschamps's med. Det supplerer dem. Titlen angiver tilstrækkeligt tydeligt Forfatterens Standpunkt; kun maa det tilføjes, at det er specielt franske Forhold, han har for Øje. Hvadenten man billiger eller ikke billiger hans Betragtningssmaade, maa man indrømme, at hans Bog indeholder adskillige særdeles interessante Afsnit.